

Εισαγωγή

Διανύουμε τη δεύτερη δεκαετία του 21ου αιώνα η οποία είναι γεμάτη από οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα. Στα παιδιά του σημερινού σχολείου είναι εμφανείς οι συνέπειες από την οικονομική κρίση που υφίσταται η Ελλάδα, αλλά κι ο κόσμος ολόκληρος. Τα παιδιά επηρεασμένα από όλα αυτά που βιώνουν καθημερινά στις οικογένειές τους, μεταφέρουν στη σχολική τάξη τους προβληματισμούς τους, τις ανασφάλειες και συχνά συζητούν για αυτά. Ανάλογα είναι και τα συναισθήματά τους και οι συμπεριφορές τους. Η τάξη του Νηπιαγωγείου είναι γεμάτη προκλήσεις τις οποίες καλείται ο εκπαιδευτικός της Προσχολικής Αγωγής να αντιμετωπίσει, για να μπορέσει να φέρει σε πέρας το έργο του. Ζητούμε υπερβολικά πολλά από τον εκπαιδευτικό της προσχολικής ηλικίας, που δίνει πραγματικά όλο του το είναι στην εκπαίδευση των μικρών μαθητών. Πραγματικά, ο εκπαιδευτικός του Νηπιαγωγείου έχοντας σαν μοναδικό όπλο την πανεπιστημιακή του εκπαίδευση, η οποία είναι πολύ θεωρητική και μάλλον ελλιπής, καλείται να αντιμετωπίσει μία τάξη με είκοσι πέντε (25) παιδιά με όλα τα πιθανά προβλήματά τους, εντελώς μόνος, με συνθήκες δύσκολες, με το τηλέφωνο να χτυπά διακόπτοντας τη διδασκαλία (λόγω έλλειψης γραμματειακής υποστήριξης), αφήνοντας πολλές φορές τα μικρά παιδιά χωρίς επίβλεψη, πράγματα αδιανόητα για τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Ο εκπαιδευτικός του Νηπιαγωγείου έρχεται επίσης αντιμέτωπος με ένα σωρό νέες οδηγίες κάθε φορά που το Υπουργείο Παιδείας προτείνει αλλαγές στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, προσφέροντάς του παράλληλα και αρκετό άγχος. Πριν καλά – καλά εξοικειωθεί με τους ορισμούς ενός προγράμματος και πεισθεί με διάφορες επιμορφώσεις ν' ακολουθήσει ένα συγκεκριμένο τρόπο δουλειάς, τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών αλλάζουν και οι εκπαιδευτικοί καλούνται να δοκιμάσουν κάτι διαφορετικό, που πολλές φορές αλλάζει μόνο στην ορολογία. Η πληθώρα των νέων - διαφορετικών προσεγγίσεων, αρχικά προκαλεί σύγχυση στον εκπαιδευτικό, δυσκολεύεται να εφαρμόσει αυτά που του προτείνουν και συχνά διδάσκει με τον δικό του δοκιμασμένο τρόπο.

Οι νηπιαγωγοί είναι υποχρεωμένοι να παρακολουθούν τις νέες εξελίξεις στην παιδαγωγική επιστήμη και την εξελικτική/αναπτυξιακή ψυχολογία, ώστε να κάνουν αποτελεσματικά τη δουλειά τους. Η ποιότητα της εκπαίδευσης την οποία παίρνουν τα παιδιά κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Νηπιαγωγείο, θέτει τις βάσεις για την επιτυχή πρόοδό τους στο σχολείο, στα αθλήματα, στις σχέσεις τους με τους άλλους, στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία και προδιαγράφει την ποιότητα ζωής που θα έχουν ως ενήλικες. Επίσης, βοηθά τα παιδιά να έχουν ακόμα ισχυρότερα κίνητρα για μάθηση, καθώς και θετικότερη στάση απέναντι στο σχολείο και καλύτερη προσαρμογή σ' αυτό. Το Νηπιαγωγείο αποτελεί την τροφή, τη σταθερότητα, τη φροντίδα και τη βάση, όπου θα στηριχθεί όλη η μετέπειτα εκπαίδευση του παιδιού, για να είναι επιτυχημένη. Η φοίτηση στο Νηπιαγωγείο είναι απαραίτητη για τα παιδιά. Η προσχολική ηλικία αποτελεί κρίσιμη και ουσιαστική περίοδο για την ολόπλευρη ανάπτυξή τους. Επειδή το Νηπιαγωγείο αποτελεί τη βάση όλης της εκπαίδευσης, απαιτείται να είναι όσο γίνεται καλύτερα οργανωμένο, ευχάριστο, αυτοπειθαρχημένο, αποτελεσματικό και να έχει στόχο την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των παιδιών, καθώς και την αυτόνομη και δημιουργική μάθησή τους. Έτσι θα δημιουργήσουμε τους αυριανούς ενεργούς πολίτες μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

Με βάση τις παραπάνω σκέψεις και λαμβάνοντας υπόψη: πρώτο τη σημαντικότητα της ποιοτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο, δεύτερο τις ανάγκες των εκπαιδευτικών που διαπίστωσα ως Σχολική Σύμβουλος και τρίτο την έλλειψη τέτοιου υποστηρικτικού υλικού για τους εκπαιδευτικούς στην ελληνική βιβλιογραφία, θεώρησα χρήσιμο να προτείνω τη δημιουργία του παρόντος βιβλίου-βοηθήματος. Η εργασία αυτή είναι προσφορά στους εκπαιδευτικούς των

μικρών παιδιών και μια συμπληρωματική βοήθεια στο εκπαιδευτικό τους έργο για να επιτύχουμε την καλύτερη διαπαιδαγώγηση των παιδιών μας.

Ως Σχολική Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής της Ανατολικής Αττικής από το 2007, μετά από διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών στα Νηπιαγωγεία της περιοχής μου, διοργάνωσα αρκετές παιδαγωγικές επιμορφωτικές ημερίδες με χρήσιμα θέματα για το δύσκολο παιδαγωγικό έργο τους. Οι ημερίδες έδιναν τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να μιλήσουν με ειδικούς επιστήμονες που έδιναν απαντήσεις στα ερωτήματά τους. Σε κάθε ημερίδα, οι εισηγητές έπρεπε να δώσουν ένα σύντομο βιογραφικό και μια περίληψη της εισήγησής τους, που αφού πολλαπλασιάζονταν, τοποθετούνταν σε φακέλους για όλα τα Νηπιαγωγεία. Αυτοί οι φάκελοι των ημερίδων έπρεπε να παραμένουν στις βιβλιοθήκες των Νηπιαγωγείων, ώστε όλοι οι εκπαιδευτικοί να έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες. Στην τελική ημερίδα του Ιουνίου, οι νηπιαγωγοί μπορούσαν να παρουσιάζουν τις δικές τους καινοτομίες και καλές πρακτικές.

Σε πολλές συζητήσεις με νηπιαγωγούς διαπιστώσαμε την αναγκαιότητα ενός βιβλίου, με ολοκληρωμένα κείμενα αντί για περιλήψεις αναφορικά με τα διάφορα θέματα της εκπαίδευσης των μικρών παιδιών. Τα κείμενα - θεωρητικού και πρακτικού περιεχομένου - θα έπρεπε να προσφέρουν πρακτική βοήθεια στους εκπαιδευτικούς και να δίνουν αφενός λύσεις στα παιδαγωγικά προβλήματά τους και αφετέρου ιδέες για δική τους πρωτότυπη δημιουργία. Σκεφτήκαμε να υπάρχουν κείμενα με θεωρητικό περιεχόμενο και άλλα που θα περιγράφουν την πράξη, όπως τα projects που εκπονούν οι εκπαιδευτικοί στις τάξεις τους. Πέρα από τις γενικές οδηγίες – προδιαγραφές παρουσίασης των κειμένων, οι εκπαιδευτικοί ενθαρρύνθηκαν να χρησιμοποιήσουν τον δικό τους τρόπο καταγραφής των projects, ώστε να υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί τρόποι παρουσίασης. Προσπάθησα να βρω χορηγούς (μερικά ιδιωτικά σχολεία της Ανατολικής Αττικής πρόσφεραν οικονομική βοήθεια και αναφέρονται στο εσώφυλλο) για την έκδοση του έργου.

Ζήτησα λοιπόν από τους εισηγητές των ημερίδων ολοκληρωμένα κείμενα τα οποία επιμελήθηκε η επιστημονική επιτροπή. Επειδή οι εισηγητές που συμμετείχαν στις ημερίδες που είχα οργανώσει δεν κάλυπταν όλα τα θέματα της εκπαίδευσης μικρών παιδιών, δόθηκαν και άλλα κείμενα από πανεπιστημιακούς και εκπαιδευτικούς που είχαν μεταπτυχιακές σπουδές σε σχετικά θέματα του χώρου.

Στηριζόμενη στις επιστημονικές μου γνώσεις, στη διδακτική εμπειρία που αποκόμισα από διάφορα Νηπιαγωγεία (ιδιωτικά και δημόσια) στην Ελλάδα, στις γνώσεις μου από τις μεταπτυχιακές σπουδές μου στην Αγγλία (με υποτροφία του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών εκπόνησα διδακτορική διατριβή στο Πανεπιστήμιο του Bristol της Αγγλίας), στην εμπειρία μου από ελληνικές προσχολικές μονάδες του εξωτερικού (Μεγ. Βρετανία και Αμερική), και στις παρατηρήσεις μου κατά την ως τώρα θητεία μου ως Σχολική Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής, καθώς και στην ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, πήρα την απόφαση να επιμεληθώ την οργάνωση αυτού του συλλογικού έργου.

Η φιλοσοφία του έργου στηρίχθηκε σε σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρίες και ειδικότερα στη θεωρία της Προοδευτικής Αγωγής. Στις αρχές του 20ου αιώνα εμφανίζεται το κίνημα της Προοδευτικής Αγωγής, που εκπροσωπείται από μια σειρά σημαντικών παιδαγωγών, όπως ο J. Dewey (1859-1954), ο οποίος θεωρείται και ο πατέρας του κινήματος αυτού. Σύμφωνα με αυτό το παιδαγωγικό κίνημα η μάθηση θα επιτευχθεί μόνο εάν αφεθεί το άτομο ελεύθερο να αξιοποιήσει την ερευνητική και φιλομαθή του φύση. Ο μαθητής τίθεται πάντα στο κέντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι βασικές αρχές του προοδευτικού σχολείου εντοπίζονται στον εκδημοκρατισμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας, την έμφαση στο παιδί και την ανάπτυξη της αυτενέργειάς του, καθώς και τη σύνδεση του σχολείου με τον κοινωνικοοικονομικό του περίγυρο. Η γνώση, πίστευε,

κατακτάται μέσα από τον προβληματισμό και την ενεργό συμμετοχή των μαθητών. Οι μαθητές αποτελούν μια ομάδα και ο δάσκαλος είναι μέλος της ομάδας, συνεργάτης και καθοδηγητής στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων. Το κίνημα της Προοδευτικής Αγωγής μπορεί να συνδεθεί με την εποικοδομητική προσέγγιση της μάθησης, εφόσον τα παιδιά μέσα από την έρευνα και την ανακάλυψη οδηγούνται στην κατασκευή του νοήματος.

Συνεχιστής και εκφραστής του Dewey στις ΗΠΑ θεωρείται ο Kilpatrick (1871-1965), ο οποίος τονίζοντας τη σπουδαιότητα της κατάλληλης διαπαιδαγώγησης στη νηπιακή ηλικία για την μετέπειτα αγωγή και εκπαίδευση, πρότεινε το χωρισμό των παιδιών σε μικρές ομάδες για την εκπλήρωση ορισμένων στόχων, μέσα από το βιωματικό τρόπο μάθησης, **τη μέθοδο project**. Αυτή η μέθοδος εφαρμόζεται στη Μεγ. Βρεταννία από τις δεκαετίες του 1960-1970, στην Ιταλία αποτελεί σήμερα την κυρίαρχη τάση διδακτικής μεθοδολογίας στα Νηπιαγωγεία Reggio Emilia, ενώ στην Ελλάδα εκφράστηκε αρχικά τη δεκαετία του 1920 από τον Δελμούζο και τον Παπαμαύρο και από τις αρχές του 1990 εφαρμόζεται ως κυρίαρχη μέθοδος στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Σαν μέθοδος εργασίας περιλαμβάνεται στο πλαίσιο αναμόρφωσης των τελευταίων αναλυτικών προγραμμάτων της εκπαίδευσης. Μερικές βασικές αρχές που διέπουν τη διδασκαλία στο σύγχρονο Νηπιαγωγείο και αναλύονται στο παρόν Βοήθημα, είναι:

Διαθεματικότητα: Είναι η διδακτική μεθοδολογία για την κατάκτηση της γνώσης, όπου η γνώση αντιμετωπίζεται ως ολότητα και όχι τεμαχισμένη σε διαφορετικές γνωστικές περιοχές.

Παιδοκεντρικότητα: Προσαρμογή του προγράμματος και της διδασκαλίας στις ικανότητες, στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντα του παιδιού. Στην προσχολική ηλικία δίνει έμφαση στο παιχνίδι και στόχος του είναι η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και η δημιουργική μάθηση των παιδιών. Το παιχνίδι είναι το πλαίσιο εργασίας και το μέσο δια του οποίου τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα και αναπτύσσουν τη δημιουργικότητά τους.

Πολλαπλή Νοημοσύνη: Σύμφωνα με τον Gardner, ο οποίος διαμόρφωσε τη θεωρία των πολλαπλών ευφυϊών (γλωσσική, λογικομαθηματική, χωρική, σωματικο-κιναισθητική, μουσική, νατουραλιστική ή φυσιολογική, διαπροσωπική και ενδοπροσωπική) οι άνθρωποι έχουν ένα μοναδικό συνδυασμό ευφυϊών ο οποίος προσδιορίζει και τον διαφορετικό τρόπο μάθησης για τον καθένα. Δεν έχει νόημα να διδάσκουμε γνώσεις με τρόπο που δεν είναι σε θέση τα παιδιά να μάθουν, αλλά να κατανοήσουμε τι κινητοποιεί τη θέληση των μικρών παιδιών για μάθηση. Η παρεχόμενη εκπαίδευση στα σχολεία θα είναι αποτελεσματικότερη αν στη μάθηση και τη διδασκαλία ληφθούν σοβαρά υπόψη οι τεράστιες διαφορές στον τρόπο που αποκτάται η γνώση. Οι πολλαπλές ευφυΐες προσπαθούν να διαρρήξουν το παραδοσιακό δίπολο της γλωσσικής και της μαθηματικής ευφυΐας και να ενισχύσουν την πολλαπλότητα των δυνατοτήτων των παιδιών σε διάφορους τομείς.

Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική: Επειδή έχουμε σχολεία που διαφέρουν (σχολεία στην πόλη, στο βουνό, μονοθέσια σχολεία, μειονοτικά σχολεία [π.χ. της Θράκης], σχολεία με πολλούς αλλόγλωσσους μαθητές) - αλλά και παιδιά που διαφέρουν, σύμφωνα με την ψυχολογία των ατομικών διαφορών μαθαίνουν διαφορετικά - είναι ανάγκη να εφαρμόζουμε στα σχολεία μας τη διαφοροποιημένη παιδαγωγική. Η παιδαγωγική αυτή είναι επικεντρωμένη στους τρόπους με τους οποίους μαθαίνουν τα διαφορετικά άτομα και όχι αποκλειστικά στα αποτελέσματα της μάθησης. Βασικός της στόχος είναι να διαμορφωθεί ένα ευέλικτο πλαίσιο που να επιτρέπει στον καθένα να χρησιμοποιεί τον δικό του τρόπο κατάκτησης γνώσεων και απόκτησης δεξιοτήτων, τη δική του ιδιαίτερη νοημοσύνη σύμφωνα με τον Gardner. Η διαφοροποιημένη παιδαγωγική είναι μια μορφή εξατομικευμένης παιδαγωγικής που αντιτίθεται στην άποψη ότι όλοι μπορούν να μάθουν τα ίδια πράγματα με τον ίδιο τρόπο. Στοχεύει στην αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας και

μπορεί να επιτευχθεί με δύο τρόπους: 1) με τη διαφοροποίηση των διαδικασιών μάθησης (δίνεται η δυνατότητα αυτονομίας στα παιδιά, ώστε να επιλέξουν μόνο τους τον τρόπο που θα εργαστούν για να κατακτήσουν τον στόχο) και 2) με τη διαφοροποίηση των περιεχομένων μάθησης (ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε ομάδες που δουλεύουν σε διαφορετικά αντικείμενα μάθησης ανάλογα με τις δυνατότητες και το επίπεδο, αλλά και ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους). Με αυτόν τον τρόπο όλοι οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να επιτύχουν σε κάτι και αποκτούν αυτοπεποίθηση. Η διαφοροποιημένη προσέγγιση είναι μια ανοιχτή παιδαγωγική αντίληψη, η οποία συναντιέται με αυτή της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης και της ενεργητικής μάθησης.

Δημιουργικότητα: Οι ερευνητές, ψυχολόγοι, παιδαγωγοί αντιλαμβάνονται τη δημιουργικότητα σαν δημιουργική φαντασία, πρωτοτυπία, αποκλίνουσα σκέψη, εφευρετικότητα, διαισθητικότητα, καινοτομία, ριψοκινδυνότητα, εξερεύνηση, περιέργεια, προίκηση, εξυπνάδα. Η ερμηνεία της δημιουργικότητας γίνεται στα πλαίσια της θεωρίας της μάθησης, της προσωπικότητας και της γνωσιακής ψυχολογίας. Οι παραπάνω αναφερόμενες συμπεριφορές και θεωρίες, είναι μάλλον τα κριτήρια της δημιουργικότητας. Κάθε ένα από αυτά αναφέρεται σε μία όψη της δημιουργικότητας. Όσο περισσότερα από αυτά τα κριτήρια είναι παρόντα, τόσο περισσότερο εξασφαλίζεται ότι μία πράξη είναι δημιουργική. Η επιτυχία συνδέεται στενά με τη δημιουργική εφαρμογή καλών ιδεών. Η πρόκληση για τα σχολεία και τους κοινωνικούς οργανισμούς είναι να αλλάξουν τον προσανατολισμό της εκπαίδευσης, για να έχουμε ανθρώπους με κατάλληλα εφόδια για έναν κόσμο προκλήσεων και αλλαγών και να έχουν την ικανότητα σκέψης και ανάληψης νέων πρωτοβουλιών, χωρίς να επαναλαμβάνουν απλώς ό,τι έχουν κάνει οι προηγούμενες γενιές.

Γενικά, για τους εκπαιδευτικούς των μικρών παιδιών, **βασικός σκοπός** είναι να κάνουν τα παιδιά να αγαπήσουν τη μάθηση και να μάθουν πώς να μαθαίνουν. Για να επιτύχουν τον παραπάνω βασικό σκοπό, οι νηπιαγωγοί στα υποχρεωτικά πλέον ελληνικά Νηπιαγωγεία, είναι απαραίτητο να επιμορφώνονται διαρκώς σε θέματα που αφορούν την εκπαίδευση των μικρών παιδιών. Με αυτές τις σκέψεις, δημιουργήθηκε το παρόν Βοήθημα που έχει σαν βασικό σκοπό να συντελέσει στην καλύτερη ενημέρωση των εκπαιδευτικών των μικρών μαθητών και να συμπληρώνει την επιμόρφωσή τους, ώστε να προσφέρουν καλύτερη αγωγή και εκπαίδευση. Το έργο αυτό επιχειρεί να εκπληρώσει τους παρακάτω στόχους:

- Να αναδειξεί και να προβάλλει το σημαντικό έργο των εκπαιδευτικών που γίνεται στην τάξη.
- Να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς στο έργο τους, ώστε να νοιώσουν πιο σίγουροι για τις γνώσεις τους και να μειωθεί το άγχος τους.
- Να τους συμβουλέψει στη διαχείριση θεμάτων διατροφής, πρώτων βοηθειών και φυσικών καταστροφών στο σχολείο.
- Να συντελέσει περαιτέρω στην καταλληλότερη διαπαιδαγώγηση των μικρών παιδιών, σύμφωνα με τα ερευνητικά αποτελέσματα των σύγχρονων παιδαγωγικών απόψεων.
- Να προκαλέσει αλληλεπίδραση ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, ώστε να βελτιώσουν την εργασία τους στο σχολείο.
- Να ενθαρρύνει τους εκπαιδευτικούς να υλοποιούν καινοτόμα προγράμματα (projects) ενδιαφέροντα στα παιδιά που τα οδηγούν στη δημιουργική μάθηση.
- Να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να μάθουν τον επιστημονικό τρόπο καταγραφής και δημοσίευσης των καινοτομιών που εφαρμόζουν στην τάξη.

- Να ενισχύσει την αυτοεκτίμηση των εκπαιδευτικών, βλέποντας την εργασία τους δημοσιευμένη, ενθαρρύνοντάς τους για περαιτέρω επιστημονική εξέλιξη, με αποτέλεσμα την αύξηση του ενδιαφέροντός τους για περαιτέρω δημιουργική εργασία με τα παιδιά.
- Να συμβάλλει στην ανάπτυξη δημοκρατικών υπεύθυνων πολιτών που να σέβεται ο ένας τις ιδιαιτερότητες του άλλου και οι οποίοι να θέλουν να προσφέρουν στην κοινωνία.
- Να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση, ώστε να κατανοήσουν οι εκπαιδευτικοί τη σημασία της προσφοράς (τα έσοδα από τις πωλήσεις θα δοθούν στον εθελοντικό οργανισμό για τα παιδιά «Το Χαμόγελο του Παιδιού»). Δεν νοιαζόμαστε μόνο για το προσωπικό μας συμφέρον αλλά για το συμφέρον του συνόλου, που σε τελική ανάλυση περιλαμβάνει και εμάς, αφού ανήκουμε σ' αυτό το σύνολο.

Τα κείμενα αυτού του έργου έχουν επιλεγεί με μεγάλη προσοχή και με σκοπό να καλυφθούν τα περισσότερα θέματα που αφορούν και ενδιαφέρουν τους εκπαιδευτικούς των μικρών παιδιών. Συγκεκριμένα:

A. Στον **πρώτο τόμο** του συλλογικού έργου, με τίτλο «**Βοήθημα εκπαιδευτικού μικρών παιδιών - Θεωρία. Διαχείριση προβλημάτων στο Νηπιαγωγείο, για την ομαλή μετάβαση στο Δημοτικό**», θα βρείτε κείμενα που αφορούν την *προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη* του παιδιού, που είναι η πρώτη από τις μαθησιακές περιοχές του νέου Προγράμματος Σπουδών του Νηπιαγωγείου (Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ., 2012). Τα κείμενα αυτά προωθούν κυρίως τις βασικές ικανότητες «*προσωπική ταυτότητα και αυτονομία, καθώς και τις κοινωνικές ικανότητες και τις ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη*», σύμφωνα με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου, όπως ορίζονται από την εθνική και ευρωπαϊκή στρατηγική για την παιδεία. Ο πρώτος τόμος αποτελείται από *οκτώ κεφάλαια*. Κάθε κεφάλαιο ξεχωριστά βοηθά τους εκπαιδευτικούς:

- Να κατανοήσουν ότι η επένδυση στην Προσχολική Αγωγή συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη της Οικονομίας. Να πάρουν νέες ιδέες από τις διάφορες καινοτόμες προτάσεις που υπάρχουν για την καλύτερη εκπαίδευση των μικρών παιδιών.
- Να αναπτύξουν καλές σχέσεις με τις οικογένειες των παιδιών, επειδή η αποτελεσματική εκπαίδευση των μικρών παιδιών επιτυγχάνεται μόνο με τη στενή συνεργασία των γονιών.
- Να δημιουργήσουν κατάλληλες συνθήκες στο σχολείο, για την ασφάλεια, την ψυχική υγεία, την προστασία και τη διατροφή των παιδιών.
- Να υπερασπίζονται τα δικαιώματα των παιδιών.
- Να ενημερωθούν για τους τρόπους χειρισμού των ιδιαιτεροτήτων των παιδιών και να συνεργάζονται με την ειδική παιδαγωγό υποστηρίζοντας τη συνεκπαίδευση.
- Να είναι σε θέση να διαχειρίζονται τα προβλήματα (μαθησιακά και συμπεριφορικά) των παιδιών. Να αντιμετωπίζουν τα μικρά παιδιά ως άτομα με σεβασμό, κατανόηση και ευαισθησία στις ικανότητες και στα ενδιαφέροντά τους, όπως και στις ιδιαιτερότητές τους.
- Να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τις κρίσεις που εμφανίζονται στο σχολείο, επιλύοντας τις συγκρούσεις με βιωματικό τρόπο.
- Να οργανώνουν και να πραγματοποιούν κατάλληλες δραστηριότητες σε συνεργασία με το Δημοτικό, οι οποίες βοηθούν τα νήπια να μεταβούν ομαλά στο Δημοτικό Σχολείο.

B. Στο **δεύτερο τόμο** του έργου, με τίτλο «**Βοήθημα εκπαιδευτικού μικρών παιδιών - Θεωρία. Γνωστικά αντικείμενα – Αξιολόγηση**», θα βρείτε κείμενα που αφορούν τις έξι

υπόλοιπες μαθησιακές περιοχές του νέου Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών του Νηπιαγωγείου (Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ., 2012): *Γλώσσα, Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες, Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.), Τέχνες και Φυσική Αγωγή*. Τα κείμενα αυτά προωθούν κυρίως την βασική ικανότητα «επικοινωνία», σύμφωνα με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου, όπως ορίζεται από την εθνική και ευρωπαϊκή στρατηγική για την παιδεία και γνωστοποιούν στους εκπαιδευτικούς τα αποτελέσματα πρόσφατων παιδαγωγικών ερευνών για το πώς αναπτύσσονται τα μικρά παιδιά και πώς μαθαίνουν τα διάφορα γνωστικά αντικείμενα. Με βάση τα ευρήματα αυτών των ερευνών οι εκπαιδευτικοί, μέσα από τα *πέντε κεφάλαια* του δεύτερου τόμου, ενημερώνονται, ώστε να μπορούν:

- Να εφαρμόζουν δραστηριότητες που βοηθούν στην ανάπτυξη της προφορικής και γραπτής Γλώσσας στα παιδιά.
- Να κάνουν δραστηριότητες που βοηθούν τα παιδιά στην κατανόηση των Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών.
- Να σχεδιάζουν δραστηριότητες κατάλληλες για να βοηθήσουν στην καλλιέργεια και ανάπτυξη της δημιουργικής έκφρασης (εικαστική, θεατρική, μουσική και σωματική έκφραση) των παιδιών.
- Να χρησιμοποιούν τις Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) για την καλύτερη και πιο σύγχρονη εκπαίδευση των παιδιών.
- Να βοηθούν τα παιδιά να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν μέσα από την διαδικασία αυτοαξιολόγησής τους (portfolio).

Γ. Στον **τρίτο τόμο** αυτού του έργου, με τίτλο «**Βοήθημα εκπαιδευτικού μικρών παιδιών - Πράξη. Projects και δημιουργικότητα**», θα βρείτε κείμενα που αφορούν την τελευταία μαθησιακή περιοχή του νέου Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών του Νηπιαγωγείου (Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ., 2012): *Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη*. Επίσης, κείμενα που αφορούν την *Υγεία και τον Πολιτισμό*. Τα κείμενα του τρίτου τόμου καλλιεργούν κυρίως την «*δημιουργική και κριτική σκέψη*» των παιδιών, σύμφωνα με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου. Τα κείμενα που περιέχονται στα *τρία κεφάλαια* του τρίτου τόμου, βοηθούν τους εκπαιδευτικούς:

- Να κατανοήσουν το θεωρητικό πλαίσιο των καινοτόμων προγραμμάτων (projects), ώστε να νοιώσουν σιγουριά και να πραγματοποιούν τέτοια προγράμματα, καθώς επίσης να γνωρίσουν διαφορετικούς τρόπους πραγματοποίησής τους (π.χ. συνεργασία με σχολεία του εξωτερικού [e-Twinning, Comenius]...).
- Να πεισθούν ότι όταν τα παιδιά και οι εκπαιδευτικοί εμπλέκονται στη διαδικασία των καινοτόμων προγραμμάτων (projects), αυξάνουν τη δημιουργικότητά τους, την κριτική σκέψη και την αυτονομία τους. Να γνωρίσουν τις εργασίες άλλων εκπαιδευτικών, ώστε να πάρουν ιδέες και να νοιώσουν σιγουριά ότι μπορούν κι εκείνοι να πραγματοποιήσουν παρόμοιες. Να οργανώνουν την τάξη του Νηπιαγωγείου, ώστε να δημιουργείται ένα περιβάλλον μάθησης που συνδέει το σχολείο με τη ζωή, που δεν είναι άλλο από το να εκπονούν μαζί με τα παιδιά ετήσια καινοτόμα προγράμματα (projects) που αφορούν το περιβάλλον, την υγεία και τον πολιτισμό. Τα παιδιά μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν και καλλιεργείται η δια βίου μάθηση.
- Να είναι σε θέση να αξιολογούν τα projects, ώστε να τα κατανοούν βαθύτερα και να μπορούν να τα υλοποιούν με μεγαλύτερη άνεση.

Δ. Στον **τέταρτο τόμο**, αυτού του έργου με τίτλο: «**Βοήθημα εκπαιδευτικού μικρών παιδιών. Θεωρία και Πράξη**», θα βρείτε συμπληρωματικά κείμενα που αφορούν τα θέματα των τριών πρώτων τόμων. Συγκεκριμένα, στον τέταρτο τόμο υπάρχουν τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο τα κείμενα αφορούν τον τίτλο του πρώτου τόμου, στο δεύτερο κεφάλαιο τα κείμενα αφορούν τον τίτλο του δεύτερου τόμου και στο τρίτο κεφάλαιο τα κείμενα αφορούν τον τίτλο του τρίτου τόμου. Ο τέταρτος τόμος διατίθεται δωρεάν στους εκπαιδευτικούς και είναι αναρτημένος στο: blogs.sch.gr/symnip54. Αργότερα, μία επιστημονική ομάδα θα συνεχίσει τη διαδικασία συλλογής και αξιολόγησης κειμένων σχετικών με την εκπαίδευση των μικρών παιδιών που θα αναρτώνται στο ίδιο blog και θα είναι στη διάθεση καθενός.

Κλείνοντας αυτή την Εισαγωγή, θα ήθελα να ευχαριστήσω αρχικά τους εισηγητές που παρευρέθησαν στις ημερίδες που διοργάνωσα, οι οποίοι πρόθυμα προχώρησαν στη συγγραφή των εισηγήσεών τους, καθώς και εκείνους τους επιστήμονες ή τους μεταπτυχιακούς φοιτητές που με ενθουσιασμό συμφώνησαν να δημιουργήσουν κείμενα με τα συγκεκριμένα θέματα που τους πρότεινα. Επίσης, ευχαριστώ τους εκπαιδευτικούς των Νηπιαγωγείων που δέχθηκαν, αφενός να παρουσιάσουν σε ημερίδες και αφετέρου να καταγράψουν τα καινοτόμα προγράμματα (projects) που πραγματοποιούσαν στην τάξη τους. Για να εμπνεύσουμε τους εκπαιδευτικούς και να επηρεάσουμε τη διάθεσή τους για επανάληψη αυτής της δραστηριότητας, δεν αποκλείστηκε κανένα κείμενο καταγραφής καινοτόμων προγραμμάτων από εκπαιδευτικούς των Νηπιαγωγείων. Ένα μεγάλο ευχαριστώ επίσης ανήκει στους συνεργάτες μου που απαρτίζουν την επιστημονική και οργανωτική επιτροπή, οι οποίοι υποστήριξαν θερμά αυτή την προσπάθεια, καθώς και τους φιλόλογους, την κα Άννα Ζέρβα και την κα Έλενα Καβροχωριανού για την εθελοντική φιλολογική επιμέλεια των κειμένων. Ευχαριστώ επίσης τα ιδιωτικά Νηπιαγωγεία που παρ' όλη την οικονομική κρίση που περνάμε όλοι στην Ελλάδα, δέχθηκαν πρόθυμα να είναι συμπαραστάτες σ' αυτή μου την προσπάθεια και να γίνουν οι χορηγοί έκδοσης του έργου. Θα πρέπει να σημειώσω εδώ ότι την πρώτη χορηγία από τα ιδιωτικά Νηπιαγωγεία την έδωσε η «Ελληνογερμανική Αγωγή» που ευχαριστώ θερμά. Τέλος, ένα ειλικρινές ευχαριστώ απευθύνεται στο προσωπικό της εκτυπωτικής εταιρείας On Demand ΑΕ και ιδιαίτερα στην δίδα Κωνσταντίνα Παπαδοπούλου (MSc). Επίσης, ξεχωριστές ευχαριστίες απευθύνω στον κ. Γεώργιο Ποθητάκη (MSc), από τους υπεύθυνους της εταιρείας, ο οποίος πίστεψε σε αυτό το έργο, έγινε χορηγός και ο ίδιος και βοήθησε πολύ ώστε να γίνει πραγματικότητα.

Θα ήταν παράλειψη εάν δεν αφιέρωνα μερικές λέξεις για να ευχαριστήσω και την οικογένειά μου. Συγκεκριμένα τον σύζυγό μου, ο οποίος είναι και μέλος της επιστημονικής και οργανωτικής επιτροπής για την υπομονή του όλα αυτά τα χρόνια που δούλευα για αυτό το έργο, καθώς και τα τρία μας αγόρια που αφενός χάρισαν τις παιδικές τους ζωγραφιές που στολίζουν τα εξώφυλλα του τρίτομου Βοηθήματος και αφετέρου για τις ηλεκτρονικές γνώσεις τους. Γενικά προσέφεραν με το δικό τους τρόπο ο καθένας και στήριξαν τη δημιουργία αυτού του έργου.

Ευχαριστώ όλους τους συνεργάτες μου για τη μοναδική εμπειρία που μου έδωσαν να αποκτήσω ποικίλες γνώσεις, κατά τη διαδικασία της επιμέλειας αυτού του έργου. Ήταν πραγματικά πολύ ενδιαφέρον να συνεργαστώ με τόσους αξιόλογους επιστήμονες και να μελετήσω τα επιστημονικά τους άρθρα που δημοσιεύονται εδώ. Νοιώθω προσωπικά πολύ κερδισμένη και γεμάτη με αισθήματα εθελοντισμού και αλληλεγγύης από όλη αυτή τη διαδικασία, η οποία στο μέλλον θα συνεχιστεί ηλεκτρονικά στο blogs.sch.gr/symnip54. Για τη δημιουργία του blog βοήθησε ο κ. Κωνσταντίνος Καλαμάρας (MSc), τον οποίο ευχαριστώ πολύ.

Γενικά, για τη δημιουργία αυτού του έργου δούλεψαν εθελοντικά πολλοί, από τη δική του πλευρά ο καθένας. Κάποιοι έβαλαν τις γνώσεις τους, κάποιοι τα χρήματά τους και άλλοι

τον προσωπικό τους χρόνο. Όλοι όμως πρόσφεραν την αγάπη τους στα παιδιά. Αποδείχθηκε ότι όλοι μαζί οργανωμένοι μπορούμε· δημόσια και ιδιωτικά σχολεία, μπορούν από κοινού να συνεργαστούν και να δημιουργήσουν εκπαιδευτικό υλικό για την καλύτερη εκπαίδευση των παιδιών μας στην Ελλάδα.

Αυτό το έργο παρουσιάστηκε σε τρεις επιμορφωτικές ημερίδες που σημείωσαν μεγάλη επιτυχία. Οι εκπαιδευτικοί ήταν ενθουσιασμένοι με την επιμορφωτική δράση που πραγματοποιήθηκε από τους συγγραφείς του Βοηθήματος, γεγονός που προμηνύει τη θετική ανταπόκριση που θα έχει αυτό από τους εκπαιδευτικούς.

Το Βοήθημα αυτό, μπορούν να το συμβουλεύονται οι εκπαιδευτικοί μικρών παιδιών για να βρίσκουν λύσεις στα διάφορα προβλήματα που τους απασχολούν και δημιουργικές ιδέες όσον αφορά το παιδαγωγικό τους έργο. Αν και αρχικά δημιουργήθηκε για τους εκπαιδευτικούς των μικρών παιδιών, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από εκπαιδευτικούς άλλων βαθμίδων, από γονείς, από Σχολικούς Συμβούλους όλων των βαθμίδων και ιδιαίτερα από τους νέους Σχολικούς Συμβούλους. Επίσης, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από τους φοιτητές των παιδαγωγικών τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και από τους υποψήφιους του διαγωνισμού Α.Σ.Ε.Π..

Μέλλου Ελένη (PhD)

Σχολική Σύμβουλος

Προσχολικής Αγωγής

Αθήνα, 2012